Estniska

Den här artikeln **behöver fler eller bättre källhänvisningar för att kunna verifieras.** (2015-01)
Åtgärda genom att lägga till pålitliga källor (gärna som fotnoter). Uppgifter utan källhänvisning kan ifrågasättas och tas bort utan att det behöver diskuteras på diskussionssidan.

Estniska (estniska: *eesti keel*) är ett finsk-ugriskt språk talat i Estland, där det är officiellt språk. Det tillhör, liksom finskan, den östersjöfinska gruppen. Estniskan och finskan skiljer sig dock mer än vad svenskan och danskan eller svenskan och norskan gör. Många estniska ord liknar motsvarande finska ord, men trycksvaga vokaler har i stor utsträckning apokoperats så att orden ofta är någon stavelse kortare. Till skillnad från finskan och den mer avlägset besläktade ungerskan saknas vokalharmoni i rikspråket (exempel: *tänav, süütus, sellepärast*) och de flesta dialekter.

Estniska

Eesti keel

Talas i	Estland
Region	Baltikum
Antal talare	1,1 miljoner (2012)[1]
Status	Stabilt
Språkfamilj	Uraliska ▪ Finsk-ugriska ▪ Finsk-permiska ▪ Östersjöfinska ▪ Finska ▪ **Estniska**
Skriftsystem	Latinska alfabetet
Officiell status	
Officiellt språk i	Estland Europeiska unionen
Språkkoder	
ISO 639-1	et (http://www.loc.gov/standards/iso639-2/php/langcodes_name.php?iso_639_1=et)
ISO 639-2	est (http://www.loc.gov/standards/iso639-2/php/langcodes_name.php?code_ID=133)
ISO 639-3	est
SIL	EST

Innehåll

Alfabet
Uttal
Vokaler
Konsonanter
Kasus
Nominativ
Genitiv
Partitiv
Övriga kasus
Anmärkningar
Referenser
Noter
Källförteckning
Externa länkar

Alfabet

Alfabetet består av följande 32 bokstäver: A, B, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, R, S, Š, Z, Ž, T, U, V, Õ, Ä, Ö och Ü.[2][3]

Uttal

Estniskan har nio vokaler och fjorton konsonanter. Ett drag som är ovanligt bland världens språk är att både konsonanter och vokaler har tre fonematiska längder (kvantiteter): kort, halvlång och lång eller, som de också ibland benämns, kort, lång och överlång.[3]

Vokaler

Estniskans nio vokaler är *a e i o u õ ä ö ü*, plus en som används i lånord, *y*. Estniskan har inte kort-lång-system som svenskan, utan alla vokaler har ett fast uttal samt tre vokallängder.[3] Även diftonger kan vara halvlånga. Det är ingen skillnad på lång och halvlång vokal i skriftspråk, men av studenter markeras detta med ` (grav accent) före ordet.

Fonem *(IPA)*	**Grafem**	**Exempel**	
ɑ	a	aga	"men", "emellertid"
e	e	ema	"mor"
i	i	isa	"far"
o	o	onu	"farbror", "morbror"
u	u	uus	"ny"
ɤ	õ	sõber	"vän"
æ	ä	lähen	"jag går"
ø	ö	töö	"arbete"
y	ü	ütlen	"jag säger"

Konsonanter

Estniskans fjorton konsonanter är *b d g h j k l m n p r s t v*, plus åtta som används i lånord, *c q w x f š z ž*. Alla klusiler har halvlånga variationer (markeras med dubbelvokal). Fyra konsonanter kan muljeras, *l s n t*. Detta markeras ej i skriftspråk, men av studenter markeras detta med ´ (akut accent) efter den berörda konsonanten.

Fonem *(IPA)*	**Grafem**	**Exempel**	
p	b	halb	"dålig"
t	d	kord	"gång"
k	g	õige	"rätt"
j	j	juba	"redan"
kː	k	õpik	"lärobok"
l	l	laud	"bord"
m	m	mets	"skog"
n	n	naine	"kvinna"
pː	p	õppima	"att lära"
r	r	Rootsi	"Sverige"
s	s	suur	"stor"
tː	t	raamat	"bok"
v	v	või	"eller, smör"

Kasus

Estniskan har 14 kasus. Här följer en tabell över hur man deklinerar dem: exempelordet är "lennuk" (flygplan).
Estniskan skiljer inte på bestämd och obestämd form, men för enkelhetens skull står översättningarna bara i endera formen.

	Singular	Plural	Betydelse	Suffix
Nominativ	lennuk	lennukid	*flygplanet*	*se nedan*
Genitiv	lennuki	lennukite	*flygplanets*	a e i u eller inget
Partitiv	lennukit	lennukeid	*flygplanet*	t d a e i eller u (i singular), id sid i e eller u
Illativ	lennukisse	lennukitesse	*in i flygplanet*	-sse eller förlängning av stammens slutkonsonant[a]
Inessiv	lennukis	lennukites	*i flygplanet*	-s
Elativ	lennukist	lennukitest	*ut ur/om flygplanet*	-st
Allativ	lennukile	lennukitele	*åt flygplanet*	-le
Adessiv	lennukil	lennukitel	*på flygplanet*	-l
Ablativ	lennukilt	lennukitelt	*från flygplanet*	-lt
Translativ	lennukiks	lennukiteks	*(så)som ett flygplan*	-ks
Terminativ	lennukini	lennukiteni	*fram till*	-ni

			flygplanet	
Essiv	lennukina	lennukitena	*(använd) som flygplan*	-na
Abessiv	lennukita	lennukiteta	*utan flygplan*	-ta
Komitativ	lennukiga	lennukitega	*med/per flygplan*	-ga

Nominativ

Kasuset nominativ används främst för att markera subjektet till ett finit verb eller predikatsfyllnad och ibland även objekt.[4] Förleden i sammansatta ord kan också stå i nominativ, även om genitiv är vanligast.

Exempel:

- *lennuk on suur* – flygplanet är stort
- *see on lennuk* – detta är ett flygplan
- *osta lennuk* – köp ett flygplan!
- *paberraha* – sedel, papperspengar (papper + pengar)

Nominativ singular är grundformen av alla estniska substantiv.
Nominativ plural konstrueras genom att lägga till suffixet *-d* till genitiv singular.

Genitiv

Kasuset genitiv används på många sätt, bland annat som objekt,[4] attributivt för att ange ägande (i vid bemärkelse), med postposition och som förled i sammansatta ord.

Exempel:

- *ostsin lennuki* - jag köpte ett flygplan
- *lennuki uks* - flygplanets dörr
- *lennuki ees* - framför flygplanet
- *lennukimootor* - flygplansmotor (flygplanets motor)

Genitiv singular är basen för alla kasus i singular, utom nominativ och partitiv. Det innebär att man lägger respektive kasusändelse till genitivformen. Genitiv singular är även basen för nominativ plural.
Genitiv plural bildas genom att lägga till suffixet *-de* eller *-te* till partitiv singular. Undantagsvis förekommer även ändelsen *-e*.

Partitiv

Kasuset partitiv är ett mycket vanligt kasus i estniskan, som främst används som objekt (vissa verb kräver att objektet ska stå i partitiv).[4] Som sådant markerar det ofta en process eller pågående handling. De flesta prepositioner styr partitiv. Kasuset används även efter alla räkneord utom *üks*, ett: *üks lennuk*, *kaks lennukit*.

Exempel:

- *näen lennukit* - jag ser ett flygplan
- *keset lennukit* - mitt i flygplanet

Partitiv singular bildas på flera sätt, till exempel genom att ändelser läggs till genitiv singular: *lennuk:lennuki → lennuki**t***; *pime:pimeda → pimeda**t*** (mörk; blind); *õpik:õpiku → õpiku**t*** (lärobok). I andra exempel används nominativformen: *rikas:rikka → rikas**t*** (rik); *lind:linnu → lind**u*** (fågel).
Bildandet av pluralformen av partitiv kan ibland vara knepigt och formen har rykte om sig att vara bland de största utmaningarna när man lär sig estniska.

Övriga kasus

Övriga kasus baseras på genitiv singular respektive genitiv plural. För att böja ett ord i ett övrigt kasus läggs helt enkelt kasusets suffix till respektive genitivform.

Anmärkningar

a. ^ Sistnämnda så kallad *kort illativ*. Exempel: *linn* 'stad', genitiv *linna* (med halvlångt n), illativ *linna* (med långt n).

Referenser

Noter

1. ^ ”Estonian (http://www.ethnologue.com/18/language/est/)”. *Ethnologue*. http://www.ethnologue.com/18/language/est/. Läst 25 juli 2017.
2. ^ ”Estniska på Resan” (https://relgotland.files.wordpress.com/2011/05/svensk-estnisk-ordlista-tll-resan.pdf) (PDF). maj 2011. sid. 5. https://relgotland.files.wordpress.com/2011/05/svensk-estnisk-ordlista-tll-resan.pdf. Läst 25 juli 2017.
3. ^ [a b c] ”Estniska - Lingvopedia lingvo” (http://lingvo.info/sv/lingvopedia/estonian) (PDF). *Lingvopedia*. Impressum. http://lingvo.info/sv/lingvopedia/estonian. Läst 25 juli 2017.
4. ^ [a b c] Collinder (1945), s. 155.

Källförteckning

- Collinder, Björn; Aavik Johannes, Loorits Oskar (1945). *Svensk-estnisk hjälpbok* (2. genomsedda uppl.). Uppsala. Libris länk (http://libris.kb.se/bib/477916)

Externa länkar

Wikipedia har en ***upplaga på estniska***.

- Svenska Estniska Ordbok (http://sv.glosbe.com/sv/et/)
- English-Estonian Dictionary (https://web.archive.org/web/20060303140725/http://www.ibs.ee/dict/)
- Eesti keele käsiraamat (http://www.eki.ee/books/ekkr/) *(på estniska)*
- Eesti keele seletav sõnaraamat (http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi) *(på estniska)*
- "Eesti keel ja meel (Estland: språk och kultur)" (https://web.archive.org/web/20080416005050/http://www.panglosskool.eu/index.php?id=23) En audiovisuell kurs i estniska. Passar bäst för

dem som redan har lärt sig språkets grunder. Undervisningsspråken är engelska, tyska, holländska, franska, italienska, rumänska, ryska, grekiska och ungerska.

- Uppsala universitets undervisning i estniska (https://www.moderna.uu.se/utbildning/kurser/amnessida/?aKod=ES1&lasar=18%2F19) Undervisningen i så kallade små språk har koncentrerats till ett universitet i Sverige, för estniskan till Uppsala universitet.

Europeiska unionens officiella språk

Bulgariska · Danska · Engelska · Estniska · Finska · Franska · Grekiska · Iriska · Italienska · Kroatiska · Lettiska · Litauiska · Maltesiska · Nederländska · Polska · Portugisiska · Rumänska · Slovakiska · Slovenska · Spanska · Svenska · Tjeckiska · Tyska · Ungerska

Hämtad från "https://sv.wikipedia.org/w/index.php?title=Estniska&oldid=46485218"

Sidan redigerades senast den 26 oktober 2019 kl. 04.53.

Wikipedias text är tillgänglig under licensen Creative Commons Erkännande-dela-lika 3.0 Unported. För bilder, se respektive bildsida (klicka på bilden). Se vidare Wikipedia:Upphovsrätt och användarvillkor.